

KRISTINESTAD
KRISTIINANKAUPUNKI

PLAN MOT VÅLD, MOBBNING OCH TRAKASSERIER

KRISTINESTADS STAD

Godkänd i svenskspråkiga utbildningsnämnden 10.4.2025, §44

Godkänd i finskspråkiga utbildningsnämnden 15.4.2025, §41

INNEHÅLL

1. Planens syfte	3
2. Ansvarsfördelning	3
3. Definitioner på våld, mobbning och trakasserier.....	4
4. Förebyggande av våld, mobbning och trakasserier	5
5. Tecken som kan tyda på mobbning och trakasserier.....	7
6. Ingripande i mobbning och trakasserier.....	8
7. Ingripande i våld och aggressivt beteende	11
8. Mobbing och trakasserier samt lagen	12
9. Kontakt och samarbete med vårdnadshavare.....	13
10. Kontakt och samarbete med andra aktörer	13
BILAGOR	14
Bilaga 1 – Sällningsblankett.....	14
Bilaga 2 – Utredningsblanketter.....	14
Bilaga 3 – Gör så här vid mobbning.....	14
Bilaga 4 – Verso kamratförmedling	15
Bilaga 5 – Ansvarstrappa.....	16
Bilaga 6 – Metoder vid samtal med de inblandade eleverna.....	17
Bilaga 7 – Anvisningar till personalen om mobbning och trakasserier.....	18
Bilaga 8 – Anvisningar till eleverna om mobbning och trakasserier.....	19
Bilaga 9 – Anvisningar till vårdnadshavarna om mobbning och trakasserier	20

1. Planens syfte

Alla elever och studerande har enligt lag rätt till en trygg studiemiljö. (Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom.) Lagen förpliktigar till att vidta åtgärder mot all form av mobbning och trakasserier. I grunderna för den nationella läroplanen betonas skolans ansvar för att ingripa i mobbning och att utarbeta åtgärdsmodeller för att jobba mobbningsförebyggande. Planens syfte är att skydda elever och studerande mot våld, mobbning och trakasserier. Alla medlemmar i skolgemenskapen har en skyldighet att agera för att förhindra våld, mobbning och trakasserier.

I Kristinestads stads skolor och gymnasier råder nolltolerans mot våld, mobbning och trakasserier!

2. Ansvarsfördelning

Utbildningsanordnaren ansvarar för att ge anvisningar för det förebyggande arbetet och anvisningar för åtgärder vid ingripande i våld, mobbning och trakasserier. Utbildningsanordnaren ansvarar även för att anvisningarna och planen följs upp.

Skolans rektor ansvarar för att skolans personal, elever, studerande och vårdnadshavare är informerade om både planen och handlingsmodellerna samt att skolans personal agerar enligt riktlinjerna i planen.

Skolans personal ansvarar för undervisning och fostran av elever som medlemmar av skolgemenskapen. Hela skolans personal ansvarar gemensamt för övervakning i skolans utrymmen och på skolgården. Alla vuxna ansvarar för fostring genom att alltid konsekvent ingripa i oacceptabelt beteende. Skolans personal ansvarar för genomförandet av planen och att skolan jobbar i enlighet med planen och agerar i enlighet med den. All personal i skolan är skyldig att informera klasslärare eller rektorn vid misstanke om våld, mobbning eller trakasserier. Vårdnadshavaren till den elev som blivit utsatt för våld, mobbning eller trakasserier samt den elev som gjort sig skyldig till oacceptabelt beteende ska informeras av den personal som utreder ärendet.

Eleverna ansvarar för att respektera och följa skolans ordningsregler. Elever uppmanas att anmäla till klasslärare, ämneslärare, rektor eller annan personal i skolan om man själv blir utsatt eller ser någon annan bli utsatt för våld, mobbning eller trakasserier.

Vårdnadshavarna har det primära ansvaret för barnets fostran. Vårdnadshavare uppmuntras till samtal i hemmet kring kamratrelationer, allas lika värde och respektfullt bemötande. Vårdnadshavare uppmanas att genast kontakta klasslärare, klassföreståndare, grupphandledare eller rektor vid skolan vid misstanke eller vetskap om att ens eget barn eller andra barn blir utsatta för våld, mobbning eller trakasserier i skolan. Skolan behöver föräldrarnas stöd i arbetet mot våld, mobbning och trakasserier. Tillsammans lär vi våra barn och unga att vara vänliga och respektfulla mot varandra!

Att upptäcka och ingripa i mobbning och trakasserier är allas gemensamma ansvar.

3. Definitioner på våld, mobbning och trakasserier

Mobbning definieras som fysiskt och/eller psykiskt våld riktat mot en enskild elev och kännetecknas av systematisk upprepning i avsikt att åstadkomma största möjliga psykiska lidande. Om en eller flera elever upprepade gånger trakasserar en annan elev är det mobbning. Mobbningen ligger i själva upprepningen. Offret är oftast i sådant underläge att hen inte vågar eller kan försvara sig.

Olika typer av mobbning och trakasserier:

Psykisk mobbning handlar t.ex. om att ignorera, utesluta, frysa ut, himla med ögonen, kasta blickar, sucka, tystna, vända ryggen till, visa miner och tecken.

Fysisk mobbning innebär bl.a. att knuffa, sparka, slå, hålla fast, trycka upp mot väggen, sätta krokben och gömma eller förstöra någons kläder och saker.

Verbal mobbning går t.ex. ut på att härma, håna, ge öknamn, hota, skicka fientliga meddelanden, elaka skämt, skratta åt någon, sprida rykten och skvaller, ironisera över kläder och utseende.

Rasism är att reta, håna och trakassera någon p.g.a. nationalitet, hudfärg, språk eller religion.

Nätmobbing innebär bl.a. att upprepade gånger sända kränkande eller elaka meddelanden, fotografier, skvaller eller lögner. Att publicera förnedrande bilder på sociala medier av en annan person eller utesluta någon ur en chatgrupp utan orsak är också nätmobbing. Nätmobbing sker på Internet.

Sexuella trakasserier är icke-önskvärt verbalt, icke-verbalt eller fysiskt beteende av sexuell karaktär. Det kan ta sig uttryck som t.ex. kränkningar av elevens integritet vad beträffar kön eller sexualitet, osakligt prat som anspelar på sex, kommentarer eller frågor om kroppen, icke-önskad fysisk beröring, förslag eller tvång till sexuellt umgänge.

Kränkning kan t.ex. vara nedsättande ord, skällsord, ryktesspridning, förlöjliganden eller fysiska handlingar som slag, sparkar och knuffar. Kränkning kan också vara utfrysning eller hot.

”Mobbning är när en eller flera personer, vid upprepade tillfällen under en viss tid, säger eller gör kränkande och obehagliga saker mot någon som har svårt att försvara sig.” (Olweus, 1999:9)

Enstaka handlingar är således inte mobbning. ”Det är inte mobbning att en gång i stundens hetta säga något elakt. Att säga något sårande en gång med flit är elakt, men det är inte heller mobbning. Att säga något elakt många gånger med flit – det är mobbning.”

Det är viktigt att skilja mellan konflikt och mobbning. När det gäller mobbning är det frågan om en maktobalans där offret har svårt att försvara sig, medan parterna i en konflikt är på samma nivå.

4. Förebyggande av våld, mobbning och trakasserier

Att förebygga och ingripa i våld, mobbning och trakasserier hör till alla som arbetar i skolorna. (Lag om grundläggande utbildning 29§). Det är skolpersonalens gemensamma ansvar att hela tiden vara så lyhörd och observant att den ser och uppfattar när barn och ungas beteende riskerar att gå över gränsen för ett godtagbart beteende och att då genast ingripa.

Förebyggande åtgärder mot våld, mobbning och trakasserier skapar god kamratlig anda i skolan och fostrar eleverna till medvetenhet och inlevelseförmåga. Skolan bör lära ut vad hänsynsfull kommunikation, gruppsamverkan och konfliktlösning går ut på så att eleverna blir medvetna om vad mobbning och trakasserier är, hur det känns, vem som svarar för följderna och hur man ingriper när det förekommer.

I det förebyggande arbetet är det centralt att skapa en *öppen och gemensam verksamhetskultur* i skolan där varje barn ses som unikt och där varje barn har möjlighet att delta, bli hörd och vara med och stärka välmående i gemenskapen.

Alla vuxna i skolan förbinder sig till att *övervaka i skolans alla utrymmen enligt gemensamt överenskomna regler* samt att ingripa i situationer. Elevernas interaktion observeras och vuxna ingriper konsekvent i allt oacceptabelt beteende. I alla klassrum finns direktiv om hur man ska gå tillväga i mobbningssituationer uppsatta på väggen. (bilaga 3)

I början av läsåret går *ordningsreglerna/trivselreglerna* genom med alla klasser och vid behov tas de igen upp i klassen eller med enskilda elever. Ordningsreglerna är synliga i skolan. De finns på väggen i klassrummen samt i gemensamma utrymmen.

Lärarens kännedom om eleverna och intresse för deras välbefinnande stärker gruppandan. För att skapa en trygg grupp kommer man överens om hur man visar hänsyn och respekt för varandra, gemensamma regler samt sätt att ingripa i situationer där någon beter sig på ett oönskat sätt. Gruppens välmående stöds av att säkerställa att alla gruppmedlemmar är delaktiga, öva diskussionsfärdigheter och ge positiv feedback. Särskilt i början av läsåret används tid i klasserna för att elever och lärare ska lära känna varandra och sin grupp samt öva färdigheter i att arbeta i grupp och visa hänsyn till varandra. Lektionstid används för att tillämpa *Mieli rf's körkort i psykisk hälsa* för att stärka känslo- och kompisfärdigheter samt att hitta sina egna styrkor och att hantera vardagen.

Kamratförmedling enligt Verso-programmet tillämpas i Kristinestads alla skolor. Alla lärare samt en del elever får utbildning i kamratmedling. Gruppen för kamratmedlingen består alltså av såväl lärare som elevmedlare och deras uppgift är att hjälpa elever som hamnat i konflikt med varandra. Ansvaret för kamratmedlingen ligger alltid på en vuxen, det vill säga skolans lärare och personal inom elevvården.

I Kristinestads skolor används ytterligare följande förebyggande åtgärder mot våld, mobbning och trakasserier:

- ✓ *Alla vuxna* (personal, föräldrar, skolhälsovårdare, skolkurator) engagerar sig och visar nolltolerans mot våld, mobbning och trakasserier
- ✓ Ett målmedvetet arbete för att skapa *ett bra klimat* i klassen/gruppen.
- ✓ *Etiska diskussioner* i klass
- ✓ *Enskilda samtal*
- ✓ Årliga *lärandesamtal* med vårdnadshavare och elever i åk 1-9 samt med studerande på andra stadiet
- ✓ *Skolfreden utlyses* i augusti/september
- ✓ *Vänelevsverksamhet* som främjar elevernas delaktighet
- ✓ *Elevkårsverksamhet*. Elevkåren/Elevrådet ordnar önskat program för elever under läsåret. Genom skolans *elevkår/elevråd* är alla elever delaktiga i skolans verksamhetskultur och kan påverka och delta i skolans verksamhet.
- ✓ *Trivseregler* som görs upp i samråd med elever, föräldrar (Hem och Skola) och lärare.
- ✓ *Trivselenkäter* för eleverna
- ✓ Effektiv *rastövervakning*, tillräckligt med vuxna som täcker behovet
- ✓ Olika former av *rastaktiviteter* kan ledas av elever eller vuxna, vilket ökar gemenskapen i skolan (t.ex. Skolan i rörelse, elevrådets aktivitetsraster, rastisverksamhet)
- ✓ *Mobbningsförebyggande lektioner och arbetsmetoder* (StegVis, KiVa Skola, Friends, Stegen)
- ✓ *Gruppstärkande lekar, övningar, drama, rollspel* med målet att få eleven att ta avstånd från mobbning
- ✓ *Medfostrare* i skolan
- ✓ Läraren följer upp elevernas *skolfrånvaro* och tar kontakt (i första hand med hemmen) när oro uppstår
- ✓ Regelbunden *fortbildning* som håller personalen uppdaterad kring nya sätt att förebygga samt bemöta mobbning, våld och trakasserier
- ✓ Varje läsår gå igenom med eleverna Kristinestads stads policy kring våld, mobbning och trakasserier samt hur skolor ingriper vid misstanke om våld, mobbning och trakasserier
- ✓ Varje läsår informera/påminna vårdnadshavarna om Kristinestads stads policy kring våld, mobbning och trakasserier samt hur skolor ingriper vid misstanke om mobbning (infobrev via Wilma)

Det är viktigt att alla får vara med i de gemensamma aktiviteterna i dagens skola eftersom inläringen, i enlighet med läroplanen, i allt högre grad sker gemensamt och i form av par- och grupparbete. Verksamhet som är avsedd att stärka gruppandan måste därför planeras på ett sätt som möjliggör allas deltagande på lika villkor så att ingen lämnas utanför.

5. Tecken som kan tyda på mobbning och trakasserier

Skolans personal ska vara observant och extra uppmärksam på elever som går ensamma och verkar ledsna eller nedstämda. Alla i personalen ska se alla elever och visa att man bryr sig samt ingripa när det behövs.

Tecken som kan tyda på mobbning och trakasserier i skolmiljön är

- ✓ förändrat beteende eller personlighetsförändring
- ✓ håglöshet
- ✓ tystlåtenhet eller grubblande
- ✓ vill inte gå ut på rast
- ✓ håller sig undan, hittar på undanflykter för att slippa konfronteras med vissa elever eller vuxna
- ✓ leker inte med andra barn utan håller sig oftast i närheten av en vuxen
- ✓ orolig och okoncentrerad
- ✓ ofta ont i magen eller andra diffusa symptom
- ✓ leker pajas eller clown i gruppen

Tecken som kan tyda på mobbning och trakasserier i hemmiljön är

- ✓ håglöshet "det är ingen idé, jag klarar det ändå inte"
- ✓ blir aldrig bortbjuden, ingen ringer eller kommer och vill leka
- ✓ håller sig hemma
- ✓ orolig, ont i magen eller huvudet, andra diffusa symptom
- ✓ äter dåligt och/eller sover dåligt
- ✓ vill inte gå till skolan
- ✓ väljer eller "vill" vara ensam

Mobbning och trakasserier kan även upptäckas genom t.ex. trivselenkäter, i samband med lärarnas lärandesamtal, genom skolkuratorns elevarbete eller i samband med skolhälsovårdens årliga hälsoundersökningar.

All personal i skolan är skyldig att informera klasslärare, ämneslärare eller rektorn vid misstanke om mobbning.

6. Ingripande i mobbning och trakasserier

Forskning visar att en av de mest effektiva förebyggande åtgärderna mot mobbning och trakasserier i skolan är ett systematiskt ingripande vid misstanke om mobbning och trakasserier. Alla elever och vårdnadshavare ska känna till skolans policy kring mobbning och trakasserier och hur skolan ingriper vid misstanke om mobbning och trakasserier.

Det är viktigt att alla vuxna i skolan följer handlingsplanen för ingripande i mobbning och trakasserier. I skolor finns ett utredarteam som tar itu med akuta mobbningsfall. Alla i skolan bör vara informerade om utredarteamet och dess funktion. Ingen annan förutom utredarteamet bör behandla akuta mobbningsfall. Information om att mobbning och trakasserier pågår kan komma från eleven själv, vänner, föräldrar, lärare eller övrig personal. Förutom telefonsamtal går det också bra att kontakta någon ur utredarteamet via Wilma.

Handlingsplan vid mobbning och trakasserier

Det är skolpersonalens gemensamma ansvar att hela tiden vara så lyhörd och observant att den ser och uppfattar när barn och ungas beteende riskerar att gå över gränsen för ett godtagbart beteende och att då genast ingripa.

Den vuxna person som fått kännedom om mobbningen gör en första bedömning (**sållningsblankett** fylls i) av huruvida det är fråga om en enskild händelse (t.ex. konflikt eller bråk) eller om systematisk mobbning. **Klassläraren/klassföreståndaren** informeras.

Observera att även om den mobbade själv uttryckt att situationen inte stör är det skäl att utreda situationen ifall omgivningen uppfattar att det är frågan om systematisk mobbning.

*systematisk
(flera handlingar)*

Ärendet förs till **utredarteamet** som samtalar med den mobbade/trakasserade. Även om detta kartlagts tidigare är det bra att teamet får höra eleven berätta med egna ord om sina upplevelser. Under samtalet kartläggs (**sållningsblankett**):

- ✓ vad som egentligen hänt
- ✓ hur länge mobbningen pågått
- ✓ vilka elever som deltagit
- ✓ vem som i fortsättningen eventuellt kan stöda den mobbade
- ✓ eventuella bevis (bilder och sms) bokförs

Under samtalet bestäms en ny träff för uppföljning av situationen efter ca 1-2 veckor.

En viktig målsättning med diskussionen är att skapa en känsla av trygghet hos den mobbade/trakasserade.

*inte systematisk
(enstaka handling)*

Den vuxna som fått kännedom om mobbningen/trakasserierna för tillsammans med **klassläraren/klassföreståndaren** ett allvarligt samtal med de barn som deltagit och förklarar att deras beteende inte tolereras i skolan.

Vårdnadshavarna informeras. Innan hemmen kontaktas ges eleverna möjlighet att själva berätta för föräldrarna vad som hänt.

Den utsatta uppmuntras att genast berätta ifall mobbningen eller trakasserierna fortsätter.

Då utredningssamtal kräver lektionsfrånvaro bokförs de i Wilma som *"annan utredd frånvaro"* med tilläggsförklaringen *"utredning av mobbning/trakasserier"*.

Arbetet i utredarteamet fortsätter enligt:

A. Kartläggning/Åtgärdande

Utredarteamet för enskilda samtal med alla inblandade och gör en kartläggning av fallet.

Utredningsblankett fylls i för varje samtal som förs. Den som utsatts för mobbning eller trakasserier hörs separat. De elever som deltagit i mobbning och trakasserierna förs skilda samtal med, utan förvarning och gärna genast efter varandra så eleverna inte har möjlighet att tala med varandra mellan diskussionerna. Som diskussionsunderlag kan användas bilaga 5 eller bilaga 6.

Observera, att det alltid bör finnas åtminstone **två vuxna** närvarande då det diskuteras med elever inblandade i mobbning och trakasserier. En vuxen bör föra **noggranna anteckningar** över vad som diskuteras.

Såväl den utsatta som den/de som deltagit i mobbningen/trakasserier erbjuds stöd av skolkuratoren.

B. Kontakt med vårdnadshavare och klasslärare/klassföreståndare

Efter att utredningen kommit i gång kontaktar utredarteamet **vårdnadshavare** till både den elev som blivit utsatt samt till den elev/de elever som deltagit. Innan hemmen kontaktas kan eleverna gärna ges möjlighet att själva berätta för föräldrarna vad som hänt.

I alla fall där mobbning blivit konstaterad kontaktas **klassläraren/klassföreståndaren**.

I de fall där den mobbade namngett några utvalda elever ur klassen som kunde stöda den mobbade sammankallar en **medlem ur utredarteamet, klassläraren eller klassföreståndaren** dessa nämnda elever för att diskutera hur de kan påverka situationen till det bättre och stöda den utsatta eleven. Det är inte meningen att de måste bli den mobbades kompisar men de ska vara goda exempel för hur man behandlar varandra i klassen.

C. Uppföljning

Det är oerhört viktigt att en uppföljning görs. Under veckan/veckorna som följer direkt efter utredarteamets samtal, bör skolans vuxna och framför allt medlemmarna i utredarteamet kontinuerligt följa med hur den utsatta mår. Detta bör dock ske diskret! **Ett färskt fall bör följas upp varje dag/varje vecka i början.**

Uppföljningssamtal hålls efter en till ett par veckor. Uppföljningssamtal hålls med både den mobbade och mobbaren/mobbarna samt **utredningsblankett** ifylles.

Man bör följa upp att överenskommelserna mellan offret, mobbaren och läraren hålls för att kunna konstatera att mobbningen verkligen har upphört. Uppföljningssamtal kan behöva hållas upprepade gånger under en längre tid.

Ifall situationen inte blivit bättre bör skolorna ha beredskap för någon form av åtgärder. En möjlighet är att bjuda in föräldrarna till de elever som deltagit i mobbningen till en gemensam diskussion. En annan möjlighet är att vidta disciplinära åtgärder. Om detta inte heller hjälper, kan annan lämplig myndighet kopplas in (sociala myndigheter, specialistsjukvård eller polisen). Skolans elevvårdsgrupp tar ställning till eventuella åtgärder ifall mobbningen inte upphör.

Den som är anställd inom undervisningsväsendet har, oberoende av sekretessbestämmelserna, skyldighet att anmäla till polisen om det finns skäl att misstänka ett sexuellt brott riktat mot någon under 18 år baserat på uppgifter som framkommit i tjänsten (Barnskyddslagen 25§).

Skolan bör ta hänsyn till offret och arbeta så diskret som möjligt. Skolan får aldrig lämna ett mobbningsfall olöst eller svika ett mobbningsoffer.

7. Ingripande i våld och aggressivt beteende

I Kristinestads skolor råder nolltolerans mot våld i alla dess former och därför måste man ingripa i våldssituationer, aggressivt beteende och hot om våld omedelbart. Detta gäller både fysiskt och psykiskt våld eller hot om sådant, riktat mot elever, lärare eller annan skolpersonal.

Hotet om våld kan komma från både inom och utanför skolgemenskapen. Om våldet eller hotet om våld kommer utifrån ska skolorna följa anvisningar i skolornas räddningsplan.

Våld eller hot om våld inom skolgemenskapen

Då våldet eller hotet om våld sker inom skolgemenskapen ska den personen i personalen som först anländer till platsen ingripa efter att först ha bedömt om hen kan hantera situationen själv, annars ska hjälp omedelbart tillkallas.

I situationer där någon är aggressiv bör man:

- ✓ sträva efter att själv hålla sig lugn
- ✓ tala lugnande till personen
- ✓ snabbt bedöma åtgärder som situationen kräver
- ✓ undvika att bemöta aggressivt beteende med aggression
- ✓ undvika provocerande beteende

Situationen försöks i första hand lugnas med instruktioner, uppmaningar och råd. Det viktigaste är alltid att undvika personskador och få situationen under kontroll. Vid behov ges första hjälpen och kontakt tas med nödcentralen. De inblandade parterna leds till olika rum under övervakning och informationen vidarebefordras till rektorn. Om situationen kräver det, kontaktas polisen.

Vid mindre incidenter görs en fortsatt utredning på skolan av rektorn, grupphandledaren och de inblandade. Den elev som behöver stöd (både offret och förövaren) hänvisas till elevvårdens tjänster. Elevvårdspersonal konsulteras i ärendet av klassläraren, klassföreståndaren eller grupphandledaren.

Rektorn beslutar om eventuella disciplinära åtgärder och konsekvenser enligt gällande lagstiftning. Eventuella händelser som omfattas av straffrättsligt ansvar utreds under polisens ledning.

Om våld eller aggressivt beteende har skett under skoldagen eller under skolvägen ska vårdnadshavaren för den elev som misstänks för detta och för den elev som utsatts för detta informeras.

I lindriga fall av våld och aggressivt beteende kontaktas hemmet av klassläraren/klassföreståndaren/grupphandledaren som tillsammans kommer överens om vidare åtgärder.

I allvarliga fall av våld och aggressivt beteende tillkallas polis av skolans rektor varefter rektorn följer polisens vidare anvisningar.

En elev som utsatts för ett brott i skolan eller under skolvägen kan tillsammans med dess vårdnadshavare göra en polisanmälan.

När en medlem i personalen utsätts för våld, mobbning eller andra trakasserier, oberoende av om förövaren är en elev eller en annan medlem i personalen, är ledningen skyldig att ingripa, inleda en utredning och besluta om vidare åtgärder. Om situationen kräver det, kontaktar rektorn polisen.

8. Mobbning och trakasserier samt lagen

Ifall diskussioner i utredarteamet inte är en tillräcklig åtgärd kan det vara skäl att ta till straffrättsliga åtgärder. Innan straffrättsliga åtgärder vidtas bör man försäkra sig om att fallet uppfyller de brottskännetecknen som lagen kräver. Därtill behövs bevis och vittnen som kan bestyrka mobbningen eller trakasserierna. För att fallet ska gå vidare till rättslig behandling krävs brottsanmälan, förundersökning och åtalsprövning.

Mobbning och trakasserier är en brottslig verksamhet då den uppfyller de brottskännetecknen som fastställs i lagen. Lagparagrafer som kan gälla på mobbning och trakasserier är ärekränkning, olaga hot, lindrig misshandel, misshandel, straffbar hatretorik, olaga förföljelse och sexualbrott. Att fungera som medhjälpare, medbrottsling och anstiftare är enligt lag brottsliga handlingar. Straffet varierar från böter till fängelsestraff. Den ungas brottsliga ansvar börjar vid 15 års ålder. Alla personer har oberoende av ålder ett skadeståndsansvar för skador hen avsiktligt har förorsakat.

Lagparagrafer som kan gälla på mobbning:

Lindrig misshandel – Misshandel som åsamkar offret fysisk smärta men ger inte bestående men, t.ex. att knuffa någon.

Misshandel – Fysisk misshandel som ger men, dvs. att skada en annan människas hälsa.

Olaga hot - Hot som riktar sig mot personens fysiska eller psykiska integritet. Det kan vara en muntlig hotelse, ett meddelande på sociala medier, ett sms eller e-postmeddelande eller ett fysiskt hot, t.ex. ett vapen.

Straffbar hatretorik – Kommunikation som uppfyller kännetecknen för brott. Vanliga brottsrubriceringar för straffbar hatretorik är hets mot folkgrupp, ärekränkning, spridande av information som kränker privatlivet eller brott mot trosfrid.

Ärekränkning – Om man framför en osann uppgift, eller en antydning om någon med avsikt att orsaka skada eller lidande för den kränkta.

Lagparagrafer som kan gälla på trakasserier:

Sexualbrott – sexuellt utnyttjande, sexuellt antastande, tvingande till sexuell handling, våldtäkt, sexuellt utnyttjande, köp av sexuella tjänster av ung person och lockande av barn i sexuella syften.

Olaga förföljelse – Situation där någon upprepade gånger hotar, följer efter, iakttar, kontaktar eller på något annat jämförbart sätt förföljer någon annan så att förfarandet är ägnat att skapa rädsla och ångest hos den som förföljs.

9. Kontakt och samarbete med vårdnadshavare

I början av läsåret informeras eleverna, de studerande och föräldrarna om planen för att skydda elever och studerande mot mobbning, våld och trakasserier. Eleverna, de studerande och vårdnadshavarna uppmuntras att kontakta skolans personal omedelbart om det förekommer oönskat beteende.

Personalen ska hålla vårdnadshavarna till minderåriga elever uppdaterade om skolans utredningar som gäller eleverna i fråga. Kontaktkanalerna är Wilma och telefon. Gällande sekretessbestämmelser ska följas i informationen. Skolans lärare eller rektor ska meddela om våld, mobbning och trakasserier som skett i skolmiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom till vårdnadshavaren för den elev som misstänks för detta och för den elev som utsatts för detta.

Våld, mobbning och trakasserier som förekommit i skolan åtgärdas och utreds i skolan. Vårdnadshavarna informeras om hur processen framskrider och vid behov fördjupas samarbetet med vårdnadshavarna i enskilda fall. Vårdnadshavarna informeras om stödtjänsterna hos skolans elevvård och vårdnadshavare hänvisas till att kontakta polisen när situationen kräver det. Målet är att stärka vårdnadshavarnas delaktighet i förebyggandet av våld, mobbning och trakasserier med hjälp av samarbete mellan hem och skola.

Vårdnadshavarna uppmuntras att omedelbart kontakta skolan om det förekommer mobbning eller trakasserier. När fallet kräver en mer omfattande utredning kallas vårdnadshavarna till skolan. Ett tätt samarbete mellan hem och skola stöder vårdnadshavarna och ger också vårdnadshavarna metoder för att ingripa i missförhållanden. När vårdnadshavarna frågar de unga hur det går och hur dagen varit visar det för de unga att de bryr sig om deras liv, skolgång och kompisrelationer. Frågorna kan öppna upp för samtal om eventuell mobbning eller problem i kompisrelationerna. I bilaga 9 finns anvisningar för vårdnadshavarna om hanteringen av mobbningsfall.

10. Kontakt och samarbete med andra aktörer

Skolorna i Kristinestad har kontakt med andra myndigheter främst i samband med förebyggandet av våld, mobbning och trakasserier. I akuta situationer bedömer rektorn från fall till fall om myndigheternas hjälp behövs. I nödfall kan vem som helst av de vuxna i skolan kalla på polis.

Våld, mobbning och trakasserier kan dessutom leda till att skolans personal blir tvungen att bedöma behovet av barnskyddsåtgärder. Skolans personal har kontaktuppgifter till olika myndigheter som de kan kontakta för konsultation i fall av mobbning, våld och trakasserier.

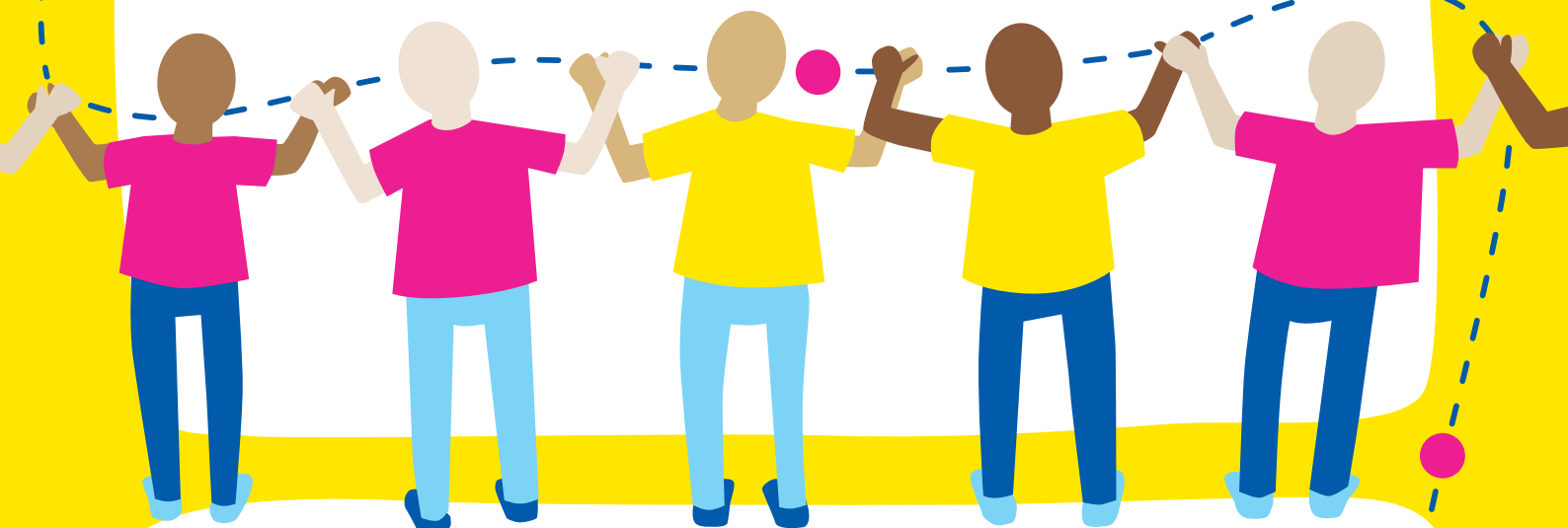
Polisens förebyggande Ankarteam är en av de samarbetspartner som konsulteras i allvarliga situationer. I Kristinestad och på andra håll inom Österbottens välfärdsområde finns dessutom andra samarbetspartner som arbetar med unga, såsom ungdomstjänsterna, familjerådgivningen, församlingen, det uppsökande ungdomsarbetet och socialväsendet.

BILAGOR

Gör så här i en mobbningssituation

Till eleverna

- Var **en schysst kompis**: om du upptäcker mobbning, visa ditt stöd åt den som blir mobbad till exempel genom att ta med hen i gruppen.
- Om någon **mobbar dig, meddela genast** läraren, rektorn eller någon annan vuxen i skolan. På det här sättet kan den vuxna ingripa i situationen.
- Meddela också åt en vuxen om du upptäcker att **någon annan blir mobbad**.
- Berätta **vad** som hände och **vilka** som var på plats.
- Berätta också för en vuxen om du har stött på mobbning **på nätet**. **Spara** eventuella bevis, såsom sms, e-postmeddelanden eller meddelanden i sociala medier.
- Berätta också om det som hänt **för dina föräldrar**.

Visste du att:

- De vuxna i skolan ska alltid ingripa i mobbning.
- Då du behöver hjälp **kan du förutom läraren och rektorn också kontakta skolpsykologen, kuratorn, hälsovårdaren eller en läkare**. Samtalet är konfidentiellt och dina önskemål och åsikter tas i beaktande.
- Du kan också meddela om mobbning till en av de vuxna i skolan med **ett meddelande i sociala medier**.
- Du har rätt att **vara med** och planera skolans verksamhet och spelregler.

Mobbning gör illa. Kom ihåg att du är viktig och värdefull precis så som du är.

Gör så här i en mobbningssituation

- Var uppmärksam på **förändringar** i barnets känslotillstånd eller beteende.
- **Meddela skolan omedelbart**, om du upptäcker eller får kännedom om att ditt eller något annat barn blir utsatt för mobbning i skolan.
- Du kan också meddela om mobbning **som skett på fritiden**, om du bedömer att det påverkar barnets skolgång. Tala också om det som skett med föräldrarna till de andra barnen som varit delaktiga.
- Även om du är orolig för ditt egen barn, **försök att ta i beaktande hur situationen kunde lösas på ett bra sätt** även för de övriga barnen som ärendet berör.
- Om ditt barn har blivit utsatt för mobbning, **stöd barnet**. Uppmuntra barnet att berätta om sina upplevelser då saken behandlas i skolan.
- **Om ditt eget barn har deltagit i mobbning**, stöd hen då ärendet behandlas tillsammans med lärarna och de övriga barnen som är inblandade.

Du kan förebygga mobbning på följande sätt:

- **Prata med ditt barn** om mobbning och dess olika former samt om barnets kamratrelationer i skolan, på fritiden och i digitala miljöer.
- **Bekanta dig med de digitala miljöer och sociala medier** som ditt barn använder.
- **Öva** tillsammans med barnet på mediefärdigheter och på en måttlig användning av nätet och olika appar. **Begränsa** vid behov barnets tid på nätet. **Lär barnet** hur man betar sig vänligt och sakligt också på nätet.

Visste du att:

- Ditt barn **har rätt till psykolog- och kuratorstjänster samt skolhälsovård**. De sakkunniga inom dessa tjänster erbjuder också handledning för vårdnadshavaren.
- Du har **rätt att få information** om ärenden som berör barnets skolgång och barnets välbefinnande i skolan.
- Om mobbningen leder till **disciplinära eller tillrättavisande åtgärder eller har straffrättsliga följder**, iakttas de förfaringssätt som förutsätts i lagen gällande hörande av dem som ärendet berör och information till vårdnadshavarna.

Bilaga 4 – Verso kamratförmedling

Kamratmedling går ofta under den finska benämningen Verso/Vertaissovittelu. Kamratmedling är ett lösningsfokuserat sätt att lösa en tvist som uppstått mellan elever i skolvardagen. Man ingriper i beteende som skapar illamående i ett tidigt skede.

Kamratmedlingen är ett alternativ till att lösa tvisten och är alltid frivillig för de inblandade. Medlingen är ett fredligt sätt att lösa tvister och används i stor grad även på andra områden i samhället.

En del av elever får utbildning i kamratmedling och dessa hjälper elever som hamnat i konflikt med varandra. Elevmedlarna jobbar alltid parvis och de eleverna som är i konflikt med varandra får hjälp med att själva hitta en lösning på tvisten. Bägge parter får berätta sin egen synvinkel, förklara hur det känns och fundera på hur man kunde lösa tvisten. I slutet av medlingen gör parterna ofta upp ett avtal, som följs upp efter ca. en vecka.

Kamratmedling

- ökar elevens delaktighet
- ger ökad kunskap i växelverkan och förmåga att diskutera
- stärker eleven och minskar utanförskap
- ökar ansvarskännande och gemenskap
- förverkligar målen för de reviderade grunderna för läroplanen

Ansaret för kamratmedlingen ligger alltid på en vuxen, det vill säga skolans lärare och personal inom elevvården, såsom skolkuratoren. Samtliga lärare i skolan får utbildning i kamratmedling. Gruppen för kamratmedlingen består av såväl lärare som elevmedlare.

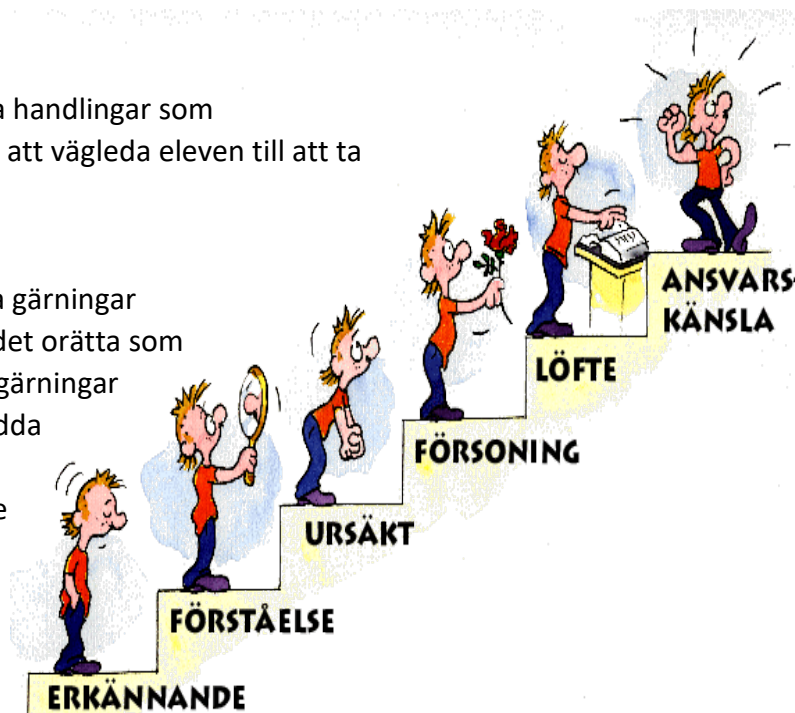
Mera information och material finns på sidan <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/>

Bilaga 5 – Ansvarstrappa

Ansvarstrappan är en metod som utvecklar barnens och de ungas ansvarskänsla när man ingriper i de orätta handlingar som de begår i skolan. Syftet med modellen är att vägleda eleven till att ta ansvar för sina gärningar.

1. Erkännande - Eleven erkänner sina gärningar

Uppmuntra eleverna att erkänna det orätta som de har gjort. Om de förnekar sina gärningar ta då reda på vilka följder de är rädda för om de erkänner. Försök förstå deras rädsla och hjälp dem att inse att erkännande och ansvarstagande ur allas synpunkt ändå är ett bättre alternativ än att förneka handlingarna.

2. Förståelse – Eleven förstår följderna av sina gärningar
Be eleverna fundera över vilka följder deras orätta gärningar har för andra människor och för dem själva. Svara inte i deras ställe om de inte kan svara utan be dem ta reda på saken.
3. Ursäkt – Eleven visar att hen känner sig illa till mods
Hjälpe eleverna att fundera över vem de bör be om ursäkt och var, när och hur ursikten bör framföras.
4. Försoning – Eleven går med på att gottgöra eller sona sina gärningar
Be eleverna att de erbjuder sig att gottgöra sina gärningar. Låt först dem som har utsatts för en orätt fundera över vad som enligt deras åsikt är en lämplig gottgörelse. Hjälpe sedan parterna att förhandla om en lämplig gottgörelse. Be vid behov också andra människor att delta i förhandlingarna om den lämpliga gottgörelsen.
5. Löfte – Eleven lovar att inte upprepa gärningen
Be eleverna lova att de inte gör en liknande orätt gärning en gång till och kom överens med dem om vad följden blir om de bryter sitt löfte.
6. Ansvarskänsla – Eleven visar att hen tycker att det är viktigt att andra elever inte begår liknande orätta handlingar.
Hjälpe eleverna att inse vad denna erfarenhet har lärt dem och uppmuntra dem att finna på något sätt genom vilket de kan lära andra att också dra nytta av det som de har lärt sig.

Hela ansvarstrappan samt förslag till frågeställningar vid samtal finns att läsas på

<https://www.kidsskills.org/svenska/ansvarstrappan/index.htm>

Bilaga 6 – Metoder vid samtal med de inblandade eleverna

Fördömande metoden

Utredningsdiskussionerna hålls ganska korta. Målsättningen är att klargöra för eleverna att man känner till mobbningen/trakasserierna, att det inte tolereras och att det omedelbart måste upphöra. Eleven ska förbinda sig att förändra sitt beteende. Det är inte nödvändigt att gräva fram alla orsaker som eventuellt lett till handlingarna eller utreda små detaljer i incidenterna. Omedelbart efter de enskilda samtalen hålls en gruppdiskussion med dem som deltagit i mobbningen/trakasserierna där man tillsammans bekräftar de beslut som de enskilda eleverna redan fattat om att mobbningen/trakasserierna ska upphöra. Var och en får berätta vad de har tänkt förändra i sitt beteende. Samtidigt bestäms en ny träff för uppföljning av situationen efter 1-2 veckor.

Gemensamt bekymmer-metoden

Utredningsdiskussionerna hålls ganska korta. Målsättningen med diskussionen är inte att beskylla eleven, eller överhuvudtaget nämna att man vet att eleven mobbat, utan att i stället få till stånd en känsla av ett gemensamt bekymmer för den mobbade/trakasserade elevens situation. Den som leder diskussionen konstaterar t.ex. att NN varit med om en del tråkiga händelser, att någon tagit hens mössa och kallat hen fula saker, att det inte känts roligt för NN. Det är inte nödvändigt att den som deltagit erkänner. Tanken är att väcka elevens skuld känslor. Målet är att uppnå samförstånd kring att det som hänt NN inte är roligt och att NN antagligen tycker det känns hemskt att komma till skolan då sådant händer. Det andra målet är att eleven själv föreslår något som hen kan göra för att förbättra NNs situation. Om eleven själv inte har någon idé kan den vuxna hjälpa till att ge förslag (t.ex. vara vänlig mot NN, säga åt de andra att sluta retas). Eleven ska förbinda sig att försöka göra något. Omedelbart efter de enskilda samtalen hålls en gruppdiskussion med de som deltagit i mobbningen/trakasserierna där man tillsammans bekräftar de beslut som de enskilda eleverna redan tagit om hur de ska dra sitt strå till stacken för att förbättra NNs situation. Var och en får berätta vad de har tänkt göra. Samtidigt bestäms en ny träff för uppföljning av situationen efter 1-2 veckor.

Bilaga 7 – Anvisningar till personalen om mobbning och trakasserier

- ☐ Lägg märke till vad som sker mellan eleverna i olika situationer, särskilt i skolmatsalen, i gymnastiksalens omklädningsrum, när rasten börjar, under rasten och i klassen före lektionen.
- ☐ Lägg märke till om en elev inte blir vald till någon grupp. Kom ihåg att det är bra om läraren för det mesta är den som bildar grupperna.
- ☐ Ingrip i situationen när en elev behandlas olika än de andra i en grupp, till exempel att eleven utsätts för kränkande språkbruk eller de andra skrattar åt elevens svar.
- ☐ Om du märker att en elev är ensam på rasterna: hjälp eleven gå med i lekar eller spel och red ut situationen. Om en elev ständigt är ensam: diskutera med eleven och fundera tillsammans hur situationen kan förändras och vems hjälp som behövs för det.
- ☐ Kom ihåg mobbningen som gruppfenomen, dvs. uppmärksamma förutom mobbaren och den mobbade också andra roller.
- ☐ Tystnadsplikten förbjuder att man ger information till vårdnadshavare vars barn inte är delaktiga i det inträffade.
- ☐ Bekanta dig med elevernas vårdnadshavare och kommunicera regelbundet med dem om sådant som anknyter till deras barns skolgång, både positivt och negativt. En förtrolig och tät kontakt mellan hem och skola är en viktig grund också när det gäller att ingripa i mobbning och trakasserier.
- ☐ Diskutera skolans och klassens regler med den övriga personalen, vårdnadshavarna samt eleverna och följ reglerna konsekvent!

Bilaga 8 – Anvisningar till eleverna om mobbning och trakasserier

- ☐ Försök bestämt säga "sluta" i obehagliga situationer och berätta vid behov vad du inte tycker om i den andras beteende: t.ex. "Det är inte roligt då du härmar mitt sätt att uttrycka mig."
- ☐ Försök gå bort från personen som mobbar eller trakasserar.
- ☐ Berätta för en vuxen om du eller någon annan elev blir mobbad eller trakasserad. Du kan berätta till exempel för dina föräldrar, skolans lärare, skolgångshandledare, skolcoachen, hälsovårdaren eller kuratorn. Du kan berätta ansikte mot ansikte eller skicka ett meddelande via Wilma eller per telefon. Att berätta om mobbning och trakasserier är inte att skvallra utan att ta hand om sig själv och andra!
- ☐ Uppmuntra inte den som mobbar eller trakasserar! Hjälp dem att sluta istället.
- ☐ Om du ser att någon mobbas eller trakasseras: ingrip i situationen på ett lugnt sätt.
- ☐ Var en kompis för den som blir mobbad eller trakasserad, lämna hen inte ensam. Om möjligt, för bort personen som blir mobbad eller trakasserad från situationen.
- ☐ Bjud in ensamma elever till lekarna på rasterna.
- ☐ Fråga en ledsen klasskamrat om allt är bra och om du kan hjälpa på något sätt.
- ☐ Berätta för dina klasskamrater när du märker att de agerar på ett rättvist och fint sätt.
- ☐ Be om förlåtelse om du märker att du själv gjort någon ledsen.

Bilaga 9 – Anvisningar till vårdnadshavarna om mobbning och trakasserier

- ☐ Symtom på mobbning och trakasserier kan vara ökad sjukfrånvaro och obestämda smärttillstånd som inte kan förklaras. Barnet kan vara nedstämt och ovilligt att tala om hur det går i skolan eller lida av sömnsvårigheter. Barnet kanske inte alls talar om kompisar. Studieprestationerna kan försämrats. Samtidigt kan också ett mobbat barn därhemma vara samma vanliga glada barn, för hemma kan man koppla av. Det kan också finnas andra förklaringar till symtomen än mobbning eller trakasserier.
- ☐ Om du misstänker att ditt barn blir mobbat eller trakasserat: välj en lugn tidpunkt och plats och tala med ditt barn, ställ direkta frågor och berätta att man nästan alltid mår bättre och situationen förbättras när man berättar för en vuxen. Ta barnets berättelse på allvar.
- ☐ Överbeskydda inte barnet. Du kan uppmuntra och hjälpa barnet att knyta kompisrelationer.
- ☐ Ta kontakt med klassläraren eller elevvårdspersonalen även om barnet förbjuder dig att göra det.
- ☐ Om ditt barn mobbar eller trakasserar: reservera tid för samtal hemma och gör klart för barnet att du inte accepterar sådant beteende av ditt barn. Ni kan också fundera över skolans regler och på hur barnet i den aktuella situationen kunde ha agerat annorlunda. Kom ihåg att ett ingripande i barnets mobbningsbeteende är för barnets eget bästa.
- ☐ Beakta därhemma att barnet ofta ser på situationen på ett annat sätt än en vuxen och andra barn. Barn i de lägre årskurserna övar sig ännu på att identifiera sin egen roll i till exempel konfliktsituationer.
- ☐ Bekanta dig med barnets lärare och diskutera regelbundet med läraren om hur det går för ditt barn. Berätta för läraren om eventuella stora förändringar i livet som kan påverka barnets skolgång och kompisrelationer i skolan.
- ☐ Tala om mobbning med ditt barn även när du vet att barnet varken är mobbare eller blir mobbat.